

La bogeria i el marxisme

L'1 d'abril del 1939, ara fa 77 anys, els militars aixecats, amb Francisco Franco al capdavant, van posar fi a la Guerra Civil espanyola i van imposar un règim dictatorial. El cap dels Serveis Psiquiàtrics dels Exèrcits Nacionals, Antonio Vallejo-Nágera, ja feia mesos que desenvolupava proves amb presoners i presoneres per tal de demostrar que el marxisme era la causa i/o la conseqüència de diverses malalties mentals.

Reportatge d'Àlex Milian

“E n els criminals marxistes predominen, és clar, els psicòpates anti-socials de totes les categories (rodmons, lladres, alcohòlics, etc), amb marcada personalitat anti-social i trastorns moral i afectius patològics; però al costat d'aquesta que podem anomenar anti-socialitat grollera, trobem un altra sèrie de tipus exquisitament psicòtics, particularment esquizoides, la fredor dels quals en la comissió dels crims, el refinament emprat en la seva perpetració i l'especial voluptuositat que experimenten els col·loca en un grup especial, que té el seu antecedent en Robespierre i en alguns personatges funestos de la política frontpopulista.” Aquesta és una de les principals conclusions a què arribà Antonio Vallejo-Nágera, cap dels Serveis Psiquiàtrics de l'Exèrcit Nacional, en el seu intent de retratar allò que anomena “tipologia criminoide marxista” en una de les seves obres més esferèidores: *La locura y la guerra: Psicopatología de la guerra española* (Librería Santarén, Valladolid, 1939).

No és el títol més cridaner de Vallejo-Nágera. *La asexualización de los psicópatas* provoca un calfred i *Eugenesia de la hispanidad y regeneración de la raza*, un rere l'altre. Però *La locura y la guerra* amaga les afir- →

ELS PREJUDICIS DE VALLEJO-NÁGERA.

“En els criminals marxistes hi predominen, és clar, els psicòpates anti-socials de totes les categories (rodanons, lladres, alcohòlics, etc.) amb marcada personalitat anti-social.”
A sota, el psiquiatra; a la dreta, uns presoners que no va estudiar mai.

→ macions més sorprenents d’una “recerca” encaminada a descobrir el que alguns van anomenar el “gen roig”, i que Vallejo-Nágera rebutjarà, com a bon psiquiatre. Ell busca malalties mentals, causes de psicopaties i patologies que provoquin l’adhesió al marxisme. I en troba.

Vallejo-Nágera només fa –per fortuna– dues recerques de camp sobre les psicopaties dels marxistes, tot i que té a l’abast un bon nombre de presos a partir del 1938: l’una, amb presoners de les Brigades Internacionals, i l’altra, amb una cinquantena de dones republicanes tancades a la presó de Màlaga. El mètode científic, en la descripció de totes dues investigacions, és perfectament absent. En canvi, els prejudicis del psiquiatre es veuen ja en els seus escrits del 1935, 36 i 37. Els prejudicis no només afectaven la psique dels elements analitzats sinó també el seu físic, ja que Vallejo-Nágera seguia les teories de Kretschmer, que relacionaven el caràcter i els trets físics de les persones. Vallejo-Nágera ho explicava amb un estil acolorit a la revista *Acción Española* (números de desembre de 1935 i gener i febrer de 1936). L’article es titulava, innocentment, “Psicopatología de la conducta anti-social” i en ell assumia els principis de l’esmentat Kretschmer. És de lectura imprescindible per entendre la “visió científica” de Vallejo-Nágera: “És curiós que els moderns estudis antropològics de l’escola kretschmeriana, francament materialista i evolucionista, vinguin a confirmar l’íntima unió que tenen cos i esperit, en trobar determinades relacions entre la figura corporal i les qualitats psíquiques individuals. I, efectivament, des de temps immemorial se simbolitzen la virtut i el vici, la bondat i la perversitat, la simplicitat i la intriga, el misticisme i la sensualitat en certes figures representatives. La representació plàstica del mal la tenim en Mefistòfil, figura de cos allargat, barba punxeguda i mandíbula estreta. La perversitat, unida a la intriga, té la seva representació en l’esguerrat i raquídic Diablo Cojuelo. Les bruixes

es conceben proveïdes només de pell i ossos i amb cara d’òliba. [...] El geni de Cervantes va immortalitzar dos caràcters oposats encarnats en figures corporals ben diferents. Artistes i lletraferits han intentat en tots els temps retratar la psicologia del personatge en els seus atributs corporals. Aquests fets d’observació popular han estat traduïts pel psiquiatre Kretschmer en una veritable doctrina científica, ja que estudiant els malalts mentals des d’un punt de vista merament antropològic va poder comprovar la manifesta predisposició a patir la psicosi maníaco-depressiva aquelles persones que tenen una figura corporal arrodonida (hàbit pícnic), mentre que els individus de cos estret i allargat tenen pensió a l’esquizofrènia. Les investigacions del psiquiatre alemany han confirmat, al cap dels segles, la idea llançada per Plató de les correlacions

dels caràcters psíquics amb els anatòmico-fisiològics, i torna importància psiquiàtrica a la doctrina hipocràtica de la constitució. ”

I, és clar, amb aquesta base científica i la seva empena personal, Vallejo-Nágera aviat aconseguiria el suport del mateix general aixecat el 1936, Francisco Franco. Com explica Enrique González Duro a *Los psiquiatras de Franco* (Ed. Península, 2008) “als rojos se’ls eliminava, se’ls segregava, se’ls tancava, se’ls humiliava i se’ls reeducava”. Però calia donar una cobertura científica a una repressió tan sistemàtica. I aquesta cobertura li la va pretendre donar el comandant Vallejo-Nágera per encàrrec directe de Franco, que l’estiu del 1938 li va ordenar crear el Gabinet d’Investigacions Psicològiques, sota la direcció de l’esmentat comandant i depenent de la Inspecció de Camps de Concentració de Presoners.

La primera investigació es va fer al camp de San Pedro de Cardena, un monestir prop de Burgos. “Els interbrigadistes se sabien un “material valuós” internacionalment, i van aconseguir organitzar-se i ser reconeguts com a presoners de guerra. Demanaven millores en el tracte, en el menjar i a l’enfermeria, etc, amb algun èxit. La vida quotidiana de San Pedro de Cardena es va veure alterada per la política d’intercanvi d’ostatges, per la presència d’agents de la Gestapo i per les investigacions del doctor Vallejo-Nágera. No se sap per què Vallejo-Nágera va triar aquell camp ni per què va començar la seva investigació amb presoners internacionals; potser per l’estabilitat de la seva estada i perquè resultaven vàlids per experimentar amb ells sobre l’arrel del “mal marxista”, l’origen del qual se suposava estranger i oposat als valors essencials de l’espanyol. Del que es tractava

era de crear un marc teòric per justificar el model d’afrontar l’esmentat mal, entès com una malaltia psíquica, corregible mitjançant el tractament adient.”

Els resultats d’aquella recerca –perquè la recerca en si no s’explicita– van ser publicats al número 5, del 1938, de la revista *Semana Médica Española* sota el títol d’“Investigacions biopsicològiques en presoners internacionals. Primer grup d’internacionals hispano-americans”. Teòricament, després d’aquest grup n’havia d’estudiar tres més, un de “marxistes espanyols”, un altre de “separatistes bascos i marxistes catalans” i un altre de “presoners polítics femelles”. Però només es va publicar un segon estudi de presoneres de Màlaga i tres més sobre brigadistes internacionals, un de nord-americans, l’altre de britànics i l’altre de portugueses. Tots ells van ser publicats a la *Revista Española de Me-*

dicina y Cirugía de Guerra el 1939. Les conclusions són molt semblants a les de l’estudi dels hispano-americans.

A *La locura y la guerra*, Vallejo-Nágera resumeix la recerca sobre els brigadistes hispano-americans, la que li sembla més interessant perquè “a penes difereixen les qualitats de la personalitat d’aquests marxistes de la dels espanyols”. Al capítol “Característiques biopsíquiques dels marxistes internacionals” comença explicant que “El gran contin- →

«EL SIMPLISME DEL MARXISME AFAVORIA LA SEVA ASSIMILACIÓ PELS MALALTS MENTALS»

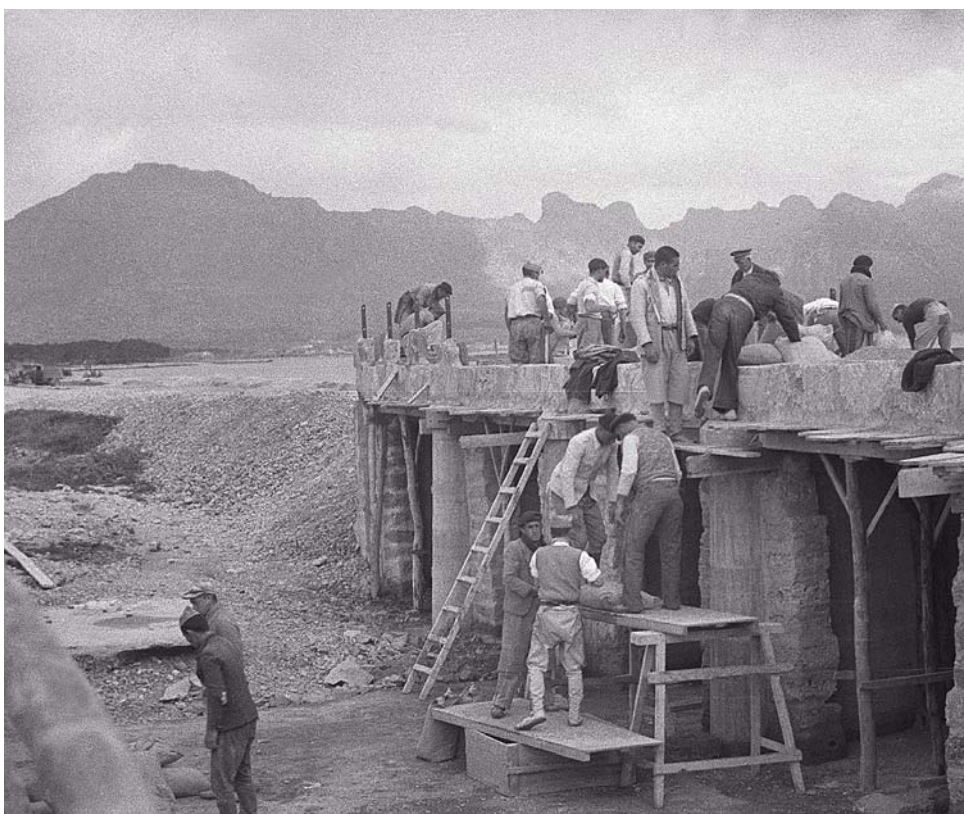
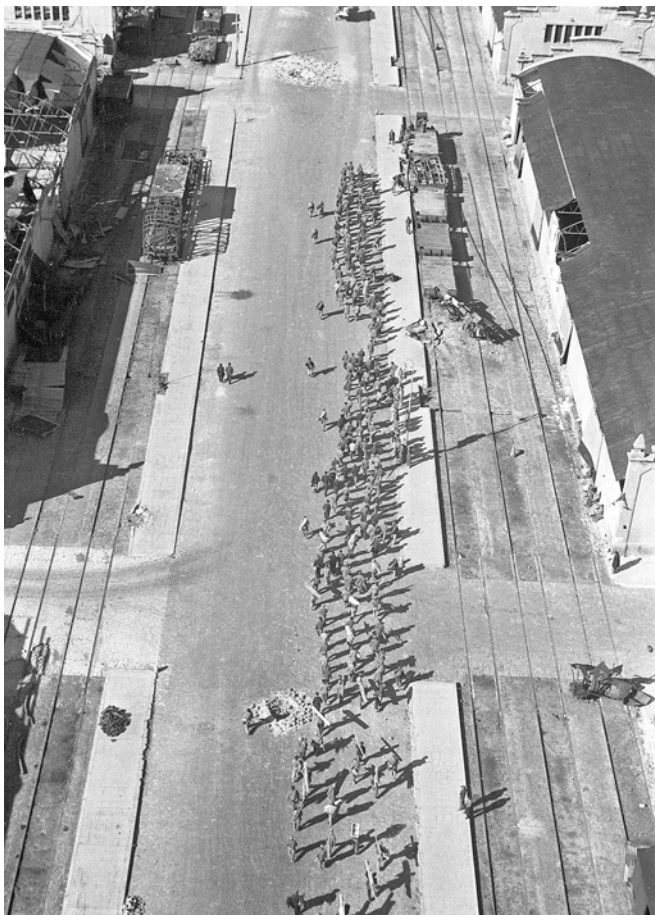
→ gent de presoners de guerra internacional en poder de les forces nacionals ha permès que, amb l'ajuda d'entusiastes col·laboradors, emprenguèssim investigacions en massa, encaminades a l'estudi de les relacions que puguin existir entre les qualitats biopsíquiques del subjecte i el fanatisme polític marxista". I relata els "postulats de treball" dels quals parteix: les "relacions entre determinada personalitat biopsíquica i predisposició constitucional al marxisme", on trobem una altra vegada les teories de l'alemany Kretschmer; la proporció "del fanatisme marxista en els inferiors mentals", i la proporció "de psicòpates anti-socials en les masses marxistes internacionals."

Quixots i Sanchos

Vallejo-Nágera no se n'amaga. Reconeix que "la idea de relacionar la personalitat biopsíquica i la predisposició constitucional al fanatisme polític marxista ha sorgit en nosaltres des del convenciment que tenim que la figura corporal pícnica està lligada al temperament ciclotímic i els seus tipus degeneratius, i que les figures corporals atlètica i astènica corresponen al temperament esquizotímic i variants degeneratives". És a dir, que els Sancho Panza (figura pícnica) tendeixen al canvi d'estats d'ànim (ciclotímic) i els atlètics i els quixotescs a la introversió i la tímidesa.

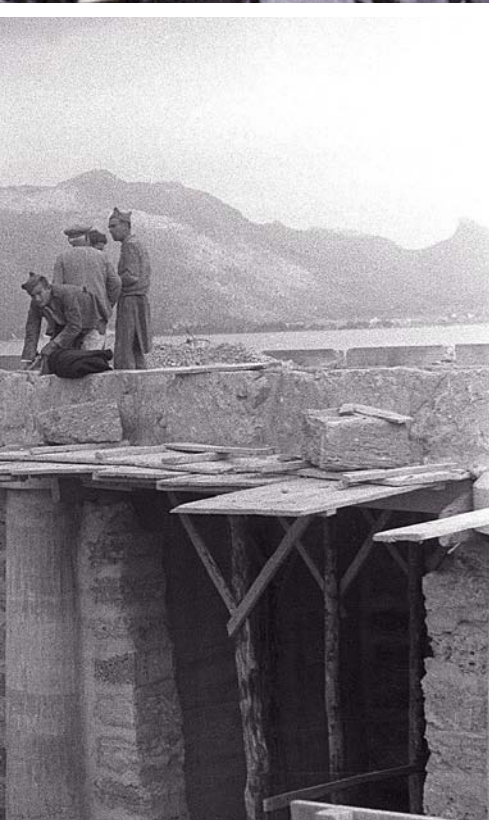
Sense cap mena de dubte, Vallejo-Nágera exposa els seus pressupòsits: "Presumim apriorísticament que els marxistes fanàtics ens oferiran el temperament esquizotímic o les seves degeneracions patològiques; i, en canvi, els propagandistes i vividors del marxisme pertanyeran a la sèrie temporal ciclotímic i els seus derivats degeneratius."

El psiquiatre reconeix també quines són les seves teories de partida i quins els seus objectius: "La idea de les íntimes relacions entre marxisme i inferioritat mental ja l'havíem exposat anteriorment en altres treballs; però teníem ara una ocasió única de comprovar experimentalment que el simplisme

PRESONERS. Tres imatges de presos republicans fent treballs forçats després de la Guerra Civil. A dalt, a la dreta, al Port de Barcelona; a l'esquerra, cosint uniformes en una presó indeterminada; i, a sota, construint un pont a Mallorca.

de l'ideari marxista i la igualtat social que propugna, afavoreix la seva assimilació pels deficients mentals, que troben en els béns materials que ofereixen el comunisme i la democràcia la satisfacció de les més baixes apetències humanes."

Els prejudicis no s'aturen aquí i les conclusions ja s'avancen el següent paràgraf: "Indefectiblement units el marxisme i la immoralitat social, sembla presumible que s'allistessin en les seves forces de xoc els psicòpates internacionals de totes les categories, particularment els anti-socials. La comprovació de la nostra hipòtesi té enorme transcendència político-social, perquè si militen en el marxisme de preferència psicòpates anti-socials, com és la nostra idea, la segregació d'aquests subjectes des de la infantesa podria lliurar la societat d'una plaga tan temible."

Aquesta última frase –la convicció que la separació dels fills d'un "medi ambient" marxista i, per tant, tòxic pot evitar la malaltia– va provocar la separació forçada de molts fills i filles de les seves famílies després de la Guerra Civil,

un drama que ja va ser públicament denunciat pel reportatge "Els nens perduts del franquisme" i, abans, per l'historiador Ricard Vinyes. Darrere d'aquella violenta separació també hi ha les idees, tan clarament pseudo-científiques i boges, de Vallejo-Nágera.

El psiquiatre preferit de Franco encara té la barra de fer veure que segueix el mètode científic: "El mètode seguit en les nostres investigacions a penes es diferencia de l'habitualment usat en les clíniques psiquiàtriques en l'exploració de mentals, concedint preponderant importància a la determinació del biotipus segons el mètode de Kretschmer, i al traçat de la corba de la vida i psicobiograma individual. Fem servir els qüestionaris habituals, ampliat amb dades referents als antecedents polítics, religiosos i militars de l'explorat."

I, tot seguit, Vallejo-Nágera ja està treient conclusions: "Del fruit de les nostres investigacions podem oferir al lector l'interessant avenç de les peculiaritats bio-psíquiques del fanatisme marxista en un grup d'internacionals hispano-americans la psicologia dels quals tants punts té en contacte amb la del poble espanyol, fins al punt que a penes difereixen les qualitats de la personalitat d'aquests marxistes de la dels espanyols."

Afegeix el doctor que "les mesures antropomètriques i examen del subjecte confirmen en els marxistes hispano-americans les afinitats trobades per Kretschmer entre la figura corporal i determinats temperaments". Un cop confirmats els seus apriorismes, va descrivint les seves observacions amb regust racista: "En els internacionals hispano-americans hi predominen en elevada proporció les intel·ligències mitjanes i inferiors, assolint el 10 per cent la proporció d'individus francament imbècils. Més que inferiors mentals hem trobat en el marxisme inferioríssima cultura en relació amb la respectiva classe social, molt més deficient del que podia esperar-se del grau d'intel·ligència individual. La inferioritat cultural no és →

⊕ TIPUS CRIMINOIDES MARXISTES

◉ “El **criminoide polític** ha ofert especial interès psicopatològic, fins al punt que Régis va pretendre establir un grup especial per als regicides. Les investigacions que hem efectuat en els presoners internacionals marxistes, dels quals ens vam ocupar al Capítol

VI, tenen la importància de descobrir-nos la seva personalitat, en la majoria dels casos inculta o degenerativa, criminoïdement reactiva si una forta disciplina governamental no impedeix la lliure expansió de les tendències instintives i impulsos individuals. Però quan ja dediquem la nostra atenció als **marxistes delinqüents**, als que sense combatre en el front de batalla s’han dedicat en la rereguarda roja al robatori, a l’incendi

i a l’assassinat, ens trobem llavors que la majoria o tots els criminoïdes marxistes pertanyen a les personalitats que la psicopatologia anomena **fanàtics degenerats, paranoïdes exaltats per fantàstics ideals polítics** o de reforma social, **imbècils morals amb ambicions egoïstes**, o histèrics desitjosos de destacar davant les multituds revolucionàries. La nostra impressió sobre el fanàtic marxista criminoide és que es tracta

gairebé sempre de la degeneració moral unida a la deficiència intel·lectual, sense que aquesta assoleixi el grau requerit perquè impliqui inimputabilitat.”

◉ “També han participat en la criminalitat marxista una sèrie de **psicòpates asocials**, la morbositat criminògena dels quals ha depès de la classe social originària, del medi ambient en què s’ha desenvolupat la seva personali-

→ atribuïble exclusivament a la instrucció rebuda per aquests marxistes, sinó també al medi ambient social en què s’ha desenvolupat la seva personalitat.”

Curts i tossuts

Les conclusions de Vallejo-Nágera en aquest estudi, com en els altres sobre brigadistes internacionals publicats a la *Revista Española de Medicina y Cirugía de Guerra*, sempre insisteixen en tres punts: el fet que són fracassats en l’àmbit social i/o professional (un punt que l’interessa per demostrar que la psicopatia marxista els ha perjudicat); l’escàs aprofitament de la seva posició econòmica o social (per la mateixa raó) i els pobres coneixements sobre les teories marxistes que mostren els brigadistes –un fet que el deixa bocabadat perquè, en el fons, reconeix que s’han allunyat dels seus països per agafar les armes per una causa.

En el cas dels hispano-americans, Vallejo-Nágera ho expressa així: “Una altra interessant conclusió que es desprèn de les nostres investigacions és que donada la posició econòmica familiar dels marxistes hispano-americans, podrien en la immensa majoria aprofitar-se millor dels seus dots naturals i posició econòmica per assolir una instrucció superior a la rebuda. Recollim la impressió que aquests subjectes no han volgut prospe- rar a la vida a costa d’un esforç personal,

desitjant un anivellament de classes en el sentit que facin baixar a la seva els selectes que s’han superat culturalment mitjançant el seu treball.”

Pel que fa als seus coneixements de la ideologia marxista en si, Vallejo-Nágera es queda tan sorprès que fa servir un superlatiu i li busca totes les causes possibles a aquesta inexplicable locura: “És curiosíssima la comprovació experimental en aquests marxistes de

«ÉS CURIOSÍSSIMA LA COMPROVACIÓ EN ELS MARXISTES DE LA CARÈNCIA DE FORMACIÓ POLÍTICA»

la seva carència de formació política, ja que no posseeixen altres idees que unes quantes de simplistes i molt confuses. L’ideari d’aquests subjectes està constituït per un material de càrrega procedent de la premsa i de fulls de propaganda revolucionària i anti-social. Destaca l’enorme influència de la premsa sobre aquestes multituds gregàries, i aquests marxistes incapaços de defensar doctrinalment el punt més simple

del credo marxista, s’aferren, malgrat això, al seu anti-feixisme i anti-religiositat perquè sí, sense raonar-ho.

Potser és la conclusió més aprofitable del nostre treball, des del punt de vista de l’educació del poble, l’elevat percentatge de marxistes que deuen les seves creences a la premsa revolucionària, deduint-se per tant la decisiva influència de la premsa diària i del cinematògraf sobre la gent de mitjana o inferior intel·ligència. Encara destaca més la influència quan comprovem que els pocs marxistes internacionals que han cursat el batxillerat o una carrera universitària, es troben precàriament assabentats de la doctrina que defensen amb les armes a la mà.

És clar que si els combatents marxistes ignoren la doctrina per la qual lluiten arriscant la seva vida, venint de països llunyans per a defensar-la, presumirem que les arrels bio-psíquiques del seu marxisme han de radicar, necessàriament, o en les qualitats degeneratives de la personalitat que hem vist que predominen en tots els hispano-americans, o en el fanatisme polític o en la irreligiositat dependent d’una deficient educació religiosa. Pel que fa a la impietat, comprovem estadísticament que són propensos al marxisme els ateus, els indiferents religiosos i els catòlics no practicants.”

És revelador que, en el cas dels brigadistes nord-americans, quan es posici- →

tat i dels ineteressos momentanis. En els criminals marxistes hi predominen, és clar, els **psicòpates anti-socials** de totes les categories (rodmons, lladres, alcohòlics, etc.), amb marcada personalitat anti-social i trastorns morals i afectius patològics; però al costat d'aquesta que podem anomenar **anti-socialitat grollera** hi trobem un altra sèrie de **tipus exquisitament psicòtics**, particularment esquizoïdes, la fredor dels

quals en la comissió dels crims, el refinament emprat en la seva perpetració i l'especial voluptuositat que experimenten els col·loca en un grup especial, que té el seu antecedent en Robespierre i en alguns funestos personatges de la política frontpopulista.”

◉ “Com a últim grup criminoide marxista tenim el més temible: els que es lliuren a una **criminalitat patològica suggerits per les**

influències ambientals. Es tracta d'unes personalitats caracteritzades per la seva extraordinària **labilitat afectiva, inestabilitat psíquica** i suggestibilitat exaltada. Proporcionen tipus de morbositat criminoide induïda en els inestables degeneratius, els **histèrics**, els **imbècils erètics** (*sic*), que en circumstàncies normals s'acostumen a guardar la seva rancúnia per certa timidesa ingènita, però que alliberen les seves tendències

criminoïdes patològiques al menor estímulo ambiental. Assenyalaré en la criminalitat morbosa induïda l'interessant fenomen que en uns casos els criminoïdes psicòpates prenen part activa pel fet d'incitar-los a la matança, mentre que d'altres es limiten a executar passivament les ordres, però experimenten certa delectació en el dany que infereixen a un proïsme i no estalvien cap crueltat. (Fragment de *La locura y la guerra*)

Grup de presoners republicans que havien format part de les Brigades Internacionals. Vallejo-Nágera considerava sorprenent l'escassa formació marxista dels seus membres.

OBSTINADAMENT MARXISTES. A dalt, un grup de presos republicans a Sant Miquel dels Reis, a València. A sota, un grup de presoners de les Brigades Internacionals. Vallejo-Nágera estudià un grup de brigadistes dels EUA i va concloure que “la tossuderia democràtica nordamericana és tan superlativa, que algun entre els explorats es va emocionar en ensenyar-li fotografies de la comunitat marxista; però indefectiblement responien que continuaven sent demòcrates i antifeixistes.”

→ onen políticament com a “demòcrates”, Vallejo-Nágera ho tradueix al seu “espanyol científic” com a partit d’“extrema esquerra”. En aquell cas, evidentment, els brigadistes també demostraran pocs coneixements sobre la doctrina marxista. Aquí Vallejo-Nágera tornarà a estranyar-se de la seva inexplicable obstinació: “Efectivament, la tossuderia democràtica nord-americana és tan superlativa que algun d’entre els explorats es va emocionar en ensenyar-li fotografies de la comunitat marxista; però indefectiblement responien que continuaven sent demòcrates i anti-feixistes.”

Femení i criminal

L’acumulació de prejudicis i apriorismes de les investigacions de Vallejo-Nágera només seran superats per Vallejo-Nágera en la recerca sobre la malaltia marxista en les presoneres de Màlaga. Les conclusions que exposava en la *Revista Española de Medicina i Cirurgia de Guerra* les resumia amb més elegància al capítol “Criminalitat revolucionària femenina” de la citada obra *La locura y la guerra*. “Es comenta –començava, com desganat, Vallejo-Nágera– que a la revolució comunista espanyola hi han participat les dones altament en la criminalitat, i que no han dubtat a allistar-se com a “milicianes” per combatre en els fronts, en imitació de la famosa Luisa Michel, però moltes d’elles van mirar en el parapet i alguna al peu de la metralladora que manipulava amb estranya habilitat.” I amb estranya habilitat continuava el psiquiatre: “No pretenem entrar a fons en l’estudi de la criminalitat femenina, magníficament exposada per Jassny i E. Wuffen, excepte les relacions que aquest últim autor vol trobar entre delinqüència i sexualitat. Limitant-nos

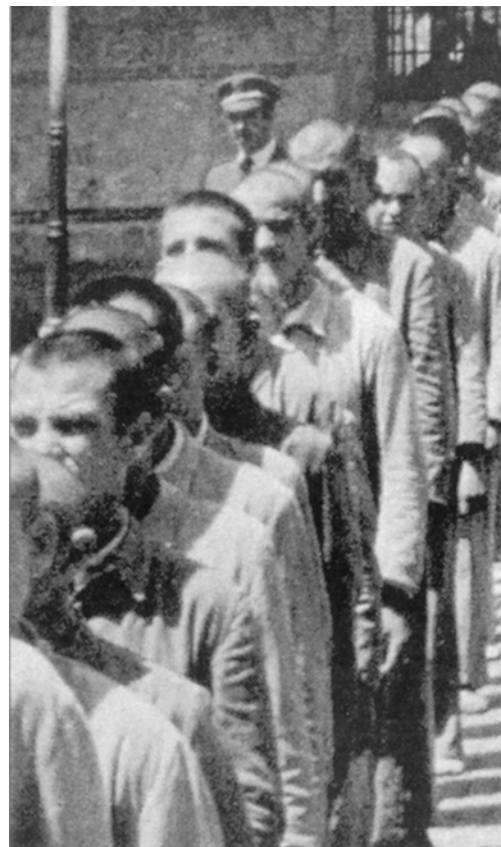
«EN LES REVOLTES LA DONA TÉ L’OCASIÓ DE SATISFER LES SEVES APETÈNCIES SEXUALS»

a breus consideracions explicatives del fenomen que tant ha cridat l’atenció, així com que el del fanatisme marxista, com tots els fanatismes, sigui més exaltat en el sexe dèbil que en el fort.”

Sense grans pretensions, doncs, Vallejo-Nágera fa un retrat de les dones, per extensió, i de les criminals: “Són característiques del sexe femení la labilitat psíquica, la debilitat de l’equilibri mental, la menor resistència a les influències ambientals, la inseguretat del control sobre la personalitat i la tendència a la impulsivitat, qualitats psicològiques que en circumstàncies excepcionals poden provocar conseqüències patològiques i anormalitat de la conducta social. Patomòrficament, la criminalitat femenina respon en la generalitat dels casos a la criminalitat histeroide. S’ha d’entendre que en circumstàncies normals és inferior la criminalitat femenina a la masculina, ja que la condició social del sexe limita les ocasions de delinqüència, ja per la protecció que li presta el medi ambient, ja per la més reduïda activitat social i professional, també perquè es lliura menys que l’home a l’alcoholisme. Però en circumstàncies anormals, alliberades les inhibicions frenatòries de les impulsions instintives, la dona supera l’home en crueltat criminògena.”

Afirma Vallejo-Nágera que “encara que la dona acostuma a ser de caràcter pacífic, dolç, bondadós i pacífic, això és degut als frens socials que sobre ella operen, ja que el psiquisme femení té molts punts en contacte amb l’infantil i l’animal.” Admet el psiquiatre que “l’instint de crueltat no es desperta en la dona tan fàcilment com en l’home”, però, alerta, “una vegada es desencadena, els seus límits sobrepassen les possibilitats imaginades, precisament per faltar-li les inhibicions intel·ligents i lògiques.

A Espanya, ve a dir Vallejo-Nágera li ha correspost una dosi de criminalitat femenina revolucionària com abans havia passat en altres revolucions. Cal acceptar-ho, com reconèixer que el sexe dèbil és, en el fons, més sàdic i recordar

EFE

que aprofita cada revolta per rebolcar-se en “una exaltada immoralitat”: “És sabut que la dona va participar activament en les revolucions francesa i russa i ha jugat un important paper en l'espanyola, fet tant més digne d'atenció quan que la dona acostuma a desentendre's de la política, encara que el seu fanatisme o idees religioses la hagin impulsat en els últims anys a barrejar-se activament en ella. Acostuma a observar-se en les dones llançades a la política que no ho fan arrossegades per les seves idees, sinó pels seus sentiments, que a causa de la irritabilitat pròpia de la personalitat femenina assoleixen propocions immoderades i fins i tot patològiques. D'altra banda, la dona no formada doctrinalment espera el seu alliberament social dels moviments revolucionaris i hi participa amb una activitat histeroide i neuròtica.

S'ha comprovat en totes les revolucions que la dona supera els límits de la criminalitat femenina habitual, i participa en el robatori, en els incendis, en la destrucció d'objectes religiosos i també en les matances, amb marcat caràcter sàdic. En les revoltes polítiques té, d'altra banda, ocasió la dona de satisfer les seves apetències sexuals latents, per la qual cosa s'observa exaltada immoralitat sexual femenina.”

Càtedra guanyada

Un cop acabada la guerra, amb obres de rigor científic com *La locura y la guerra*, Vallejo-Nágera va obtenir la primera càtedra de psiquiatria de l'Estat, la de Madrid, el 1946: vestit de militar, i amb militars i falangistes presents en l'oposició per intimidar altres candidats, alguns gairebé tan franquistes com ell. El valencià F. Marco Merenciano, que havia denunciat el rector de la Universitat de València Joan Peset, i Juan José López Ibor, que no va avalar el qui havia estat el seu mestre valencià, el mateix Peset, davant la condemna de mort, van veure com Vallejo-Nágera ocupava la càtedra que ambicionaven. Fins que es va jubilar el 1959. ●